

กฎหมายการศึกษาตลอดชีวิตไทย : แนวทางแก้ไขและการพัฒนา Thai Lifelong Education Laws : Solutions and Development

วิวุฒิ บุญลอย

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ถนนรศักดิ์ชุมูล จังหวัดจันทบุรี 22000

Waiwoot Boonloy

Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University Raksakchamul Road Chanthaburi

Province 22000

E-mail : waiwoot@hotmail.com, waiwoot.b@rbru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา วิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางแก้ไขและการพัฒนา กฎหมายการศึกษาตลอดชีวิตไทย ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและสังคม การศึกษาของ ประเทศไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุไว้ว่า การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่ ประกอบด้วย 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ด้วยการศึกษาดูตลอดชีวิต เป็นคำที่ถูกใช้ในทางวิชาการมาจนถึงปัจจุบัน สำหรับในส่วนของการศึกษาในระบบนั้นได้เป็นที่รู้จักกันอย่างชัดเจน โดยมีกฎหมายหลายฉบับที่ได้บัญญัติไว้ สำหรับในส่วนของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ที่บังคับใช้อยู่ เนื่องจากปัจจุบันได้มีการร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. อยู่ในขั้นตอนของการพิจารณาก่อนที่ประกาศและมีผลการบังคับใช้ในขั้นตอนตามกระบวนการทางกฎหมายต่อไป ด้วยเป็นที่น่าสนใจต่อการมีกฎหมายฉบับใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของชาติ จึงทำให้การศึกษาในแง่มุมของกฎหมายฉบับนี้กับกฎหมายเดิมที่บังคับใช้อยู่นั้นมีการพัฒนา หรือปรับปรุงแก้ไขในส่วนประเด็นสาระสำคัญใดบ้าง เพื่อเป็นข้อถกเถียงและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในทางวิชาการ จะทำให้มีความรู้ ความเข้าใจและเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : การศึกษาตลอดชีวิต กฎหมายการศึกษาตลอดชีวิตไทย

Abstract

This academic article has objectives to study, analyze and suggest solutions and the development of Thai lifelong education laws. In accordance with the changes in education and society Education in Thailand under the National Education Act, B.E. 2542 is a study that consists of formal education non-formal education and informal education. Lifelong education has been used in academics until the present. For formal education, it has been known as a whole for the most part, with many laws as provided. For non-formal and informal education have Promotion of Non-Formal and Informal Education Act, B.E. 2551 is enforced. The present draft of Lifelong Learning Act, B.E. Which is in the process of consideration before being announced and effective in the process following the legal process. It is interesting to have a new law related to national education. Therefore, the study of aspects of this law and the existing law in force have been developed or to improve on some important issues to be a debate and exchange academic which will have knowledge, understanding and useful.

Keywords : Lifelong education, Lifelong education law

บทนำ

การศึกษาของประเทศนั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาคนในชาติให้มีความรู้และหลักการในการคิดวิเคราะห์และใช้เหตุผลในการตัดสินใจ หากได้ศึกษาค้นคว้าในเรื่องการศึกษาตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย ซึ่งในประกาศของคณะราษฎรได้ระบุไว้ในประกาศคณะราษฎร ฉบับที่ 1¹ ของหลัก 6 ประการที่กำหนดคือ 1. จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในทางการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง 2. จะต้องรักษาความปลอดภัยในประเทศ ให้การประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงให้มาก 3. ต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะจัดหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติไม่ปล่อยให้ราษฎรอดยาก 4. จะต้องให้ราษฎรมีสติธิเสมอภาคกัน (ไม่ใช่พวกเจ้ามีสิทธิยิ่งกว่าราษฎรเช่นที่เป็นอยู่ในเวลานี้) 5. จะต้องให้ราษฎรได้มีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพนี้ไม่ขัดต่อ 4 ประการดังกล่าวข้างต้น และ 6. จะต้องให้การศึกษาย่างเต็มที่แก่ราษฎร ดังนั้น จากหลัก 6 ประการได้เป็นการวางพื้นฐานในเรื่องให้การศึกษาแก่ประชาชนมาตั้งแต่ช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่มาจากคณะราษฎรเป็นผู้วางระบบไว้ให้ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ที่เห็นมีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในการปฏิรูป

¹ สถาบันปรีดี พนมยงค์, ประกาศคณะราษฎร ฉบับที่ 1, หลัก 6 ประการของคณะราษฎร (8 มิถุนายน 2563) เว็บไซต์ <<https://pridi.or.th/th/libraries/1583202126>>.

การศึกษาในปี พ.ศ. 2542 ได้มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ได้กำหนดรูปแบบการจัดการศึกษาของประเทศไว้ 3 รูปแบบ² ระบุไว้ในมาตรา 15 คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย รวมเรียกว่า การศึกษาตลอดชีวิต ส่วนรายละเอียดจะได้ระบุไว้ในหัวข้อถัดไป หากกล่าวถึงการศึกษาในระบบแล้วก็จะเป็นที่รู้จักกันทั่วไปในวงการศึกษาจากรูปแบบการจัดที่มีอยู่ในระบบของโรงเรียนตั้งการศึกษาในระดับขั้นพื้นฐานไปจนถึงระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นที่คุ้นชินและรู้จักกันอย่างกว้างขวางสำหรับประชาชนทั่วไป ส่วนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้น อาจเป็นที่รู้จักแต่ก็ยังไม่กว้างขวางเท่าที่ควรจากช่วงหลังจากปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา ได้มีพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 และกฎหมายลูกที่เกี่ยวข้องได้ออกมาบังคับใช้มาจนถึงปัจจุบัน จึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลงเป็นที่รู้จักในเชิงปฏิบัติมากยิ่งขึ้น ประกอบกับมีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษารูปแบบนี้ คือ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่ขึ้นตรงกับสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้ดำเนินการจัดการศึกษานี้มาอย่างต่อเนื่องที่มีศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในทั่วประเทศ

จากที่ได้มีการร่างพระราชบัญญัติการศึกษาตลอดชีวิต พ.ศ.³ ที่ได้รับบรรจุในวาระการปฏิรูปที่สำคัญและเร่งด่วนในปี 2560 ของคณะกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ เรื่อง “ปฏิรูปการศึกษา” เป็นการพัฒนาต่อการมีพระราชบัญญัติการศึกษาตลอดชีวิตฉบับใหม่ ทำให้ได้มีการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้าง การบริหารจัดการศึกษา การดำเนินการในรูปของคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการศึกษาตลอดชีวิต ดังนั้น หากได้มีการศึกษาทั้งในส่วนพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 กับร่างพระราชบัญญัติการศึกษาตลอดชีวิต พ.ศ. ต่อมาในขั้นตอนการพิจารณากฎหมายของรัฐบาลและสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาจึงได้ปรับปรุงและใช้ชื่อใหม่คือ ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ.⁴ ที่จะออกมาบังคับใช้ในอนาคต ก็จะทำให้ทราบถึง การเปลี่ยนแปลง การพัฒนาและข้อปรับปรุงแก้ไขเชิงวิชาการและจะเป็นประโยชน์ต่อวงการการศึกษาของประเทศและผลที่ได้ต่อประชาชนในชาติต่อไป

² พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เล่มที่ 134 ตอนที่ 10 ก (12 มิถุนายน 2563) เว็บไซต์ <<http://www.ratchakitcha.soc.go.th>>.

³ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร “การศึกษาตลอดชีวิต (การจัดการศึกษาตลอดชีวิตและร่างพระราชบัญญัติการศึกษาตลอดชีวิต พ.ศ.)” (เอกสารประกอบการประชุมวาระการปฏิรูปที่สำคัญและเร่งด่วน (27 วาระ) ในปี 2560 คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ เรื่อง “ปฏิรูปการศึกษา”, สำนักงานกรรมการ 3 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 24 มีนาคม 2560) 3.

⁴ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. (5 กรกฎาคม 2563) เว็บไซต์ <<https://www.krisdika.go.th/detail-law-draft-under-consideration-by-the-ofce-of-the-council-of-state?billCode=143&type=billDetail>>.

การศึกษาตลอดชีวิต

การศึกษาตลอดชีวิต (lifelong education) เป็นแนวคิดที่มีมาช้านานแล้ว โดยยูเนสโกได้นำแนวคิดนี้มาพัฒนาขึ้นใหม่ประมาณปี พ.ศ. 2515 ที่ระบุในหนังสือชื่อ Learning to Be: The World of Education Today and Tomorrow โดยต่อมาประเทศสหราชอาณาจักรซึ่งเป็นประเทศในเครือองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ได้จัดทำยุทธศาสตร์การเรียนรู้ตลอดชีวิต เน้นความสำคัญของการมีส่วนร่วม การจัดสรรเงินทุนบัญชีการเรียนรู้ ส่วนประเทศไทยได้บรรจุแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 เป็นครั้งแรก และในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เป็นครั้งที่สอง และต่อมาได้ถูกกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542⁵ อย่างชัดเจนในมาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักในข้อย่อข้อหนึ่งว่าเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน และในมาตรา 15 การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต สอนง โลหิตวิเศษ ได้ระบุไว้ว่า ได้มีผู้ให้คำอธิบายความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต ที่แตกต่างกันอย่างหลากหลาย ในช่วงแรกของประเทศไทยมีความเข้าใจว่า การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาเพื่อคุณวุฒิ การได้รับประกาศนียบัตร หรือวุฒิปัตร์ แต่ในปัจจุบันเริ่มมีความเข้าใจเหมือนกับในหลาย ๆ ประเทศที่มองคุณค่าของการศึกษาตลอดชีวิตว่ามีความสัมพันธ์กับชีวิต การศึกษาควรมีส่วนสอดคล้อง ตอบสนอง และพัฒนา ช่วยแก้ปัญหาของชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย โดยจะต้องทำให้หลักสูตรการเรียนรู้กว้างขวาง และสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละช่วงชีวิตหรือในแต่ละระยะของชีวิต⁷

โดยสรุปการศึกษาตลอดชีวิต เป็นการศึกษาที่มีการรวมถึงการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เนื่องจากการศึกษาคือจุดเริ่มต้นของชีวิตและไปจนถึงสิ้นสุดของชีวิต ดังนั้น การศึกษาตลอดชีวิตจึงมีความสำคัญทั้งในเชิงรูปแบบและการจัดการศึกษาทั้งที่เป็นอย่างทางการคือ การศึกษาในระบบและอย่างไม่เป็นทางการคือ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่เน้นในเรื่องการจัดกิจกรรมให้กับผู้เรียนเป็นส่วนมาก

กฎหมายการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

สาระสำคัญโดยหลักการและเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้ในประเด็นการศึกษาตลอดชีวิตให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษายึดหลักการการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการพัฒนาการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ด้วยการศึกษาตลอดชีวิต

⁵ สอนง โลหิตวิเศษ, เอกสารคำสอนวิชา กฎ 711 การศึกษาตลอดชีวิต ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ (กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2548) 1.

⁶ เพ็งอ้าง, เว็บไซต์ <<http://www.ratchakitcha.soc.go.th>>.

⁷ เพ็งอ้าง, หน้า 2.

(lifelong education) ตามมาตรา 4 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือ การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ประกอบด้วย 3 รูปแบบคือ การศึกษาในระบบ (Formal Education) การศึกษานอกระบบ (Non-Formal Education) การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education)

การศึกษาในระบบตามมาตรา 15 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน และการจัดการศึกษาในระบบมีส่วนช่วยส่งเสริมและสนับสนุนหลักในการศึกษาตลอดชีวิตที่ทำให้มีความชัดเจน เนื่องจากการศึกษาในระบบเป็นที่รู้จักและใกล้ชิดกับทุกคนเป็นส่วนใหญ่

การศึกษานอกระบบเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาในการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม ด้วยการจัดการศึกษาในรูปแบบนี้เป็นการกำหนดกิจกรรมที่ช่วยเติมเต็ม เนื่องจากการจัดการศึกษานอกระบบเป็นการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญที่มีลักษณะยืดหยุ่นทั้งในเรื่องเนื้อหา เวลา และสถานที่

การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ ด้วยการจัดการศึกษาในรูปแบบนี้ที่เป็นลักษณะในเชิงกิจกรรม โดยมีแหล่งเรียนรู้ที่กำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามอัธยาศัยทั้งเรียนรู้ด้วยตนเองและเป็นกลุ่ม หมู่คณะตามความต้องการ ดังนั้นการจัดกิจกรรมในรูปแบบนี้มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิตเป็นอย่างมาก เนื่องจากการเติมเต็มให้กับการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ

โดยสรุปในมิติทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตที่ประกอบด้วย การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จะสังเกตได้ว่าการศึกษาในแต่ละรูปแบบนั้นมีลักษณะเฉพาะของการศึกษาที่ถูกกำหนดไว้ด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ที่บ่งบอกถึงการศึกษาทั้งสามรูปแบบนี้ กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดให้สถานศึกษาจัดการศึกษาครบทั้งสามรูปแบบ แต่ในความเป็นจริงแล้ว สถานศึกษาอาจจัดได้ไม่ครบ ด้วยเหตุผลข้อจำกัดในเรื่องของบุคลากร งบประมาณ กิจกรรมที่กำหนด และแหล่งเรียนรู้ โดยปกติแล้วสถานศึกษาจะจัดการศึกษาในระบบเป็นหลัก ส่วนการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้น สถานศึกษาจะจัดเพิ่มเติมตามความพร้อมเนื่องจากไม่ได้มีการบังคับไว้

2. พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551⁸

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายด้านการศึกษานอกระบบหนึ่งที่เป็นเครื่องมือและกลไกในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยการศึกษาทั้ง 2 รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่ว่าด้วย การศึกษาตลอดชีวิต (การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย) สำหรับสาระสำคัญของพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 ได้ระบุไว้ดังนี้ โดยมีทั้งหมดจำนวน 25 มาตรา โดยมีสาระสำคัญจากประเด็นสภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการบังคับใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ในส่วนสภาพปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายมีดังนี้⁹

1) การบริหารจัดการการศึกษาของสำนักงาน กศน. พบว่าความไม่คล่องตัวในการทำงานเนื่องจากโครงสร้างของสำนักงาน กศน. อยู่ภายใต้สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ทำให้การทำงานมีข้อจำกัดในการขออนุมัติในเรื่องต่าง ๆ เช่น ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และทรัพยากรที่ใช้ในการปฏิบัติงานด้วยอำนาจหน้าที่ตามโครงสร้างของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ของเลขาธิการ กศน. และสำนักงาน กศน. ตามมาตรา 14 มีดังนี้ 1) เป็นหน่วยงานกลางในการดำเนินการ ส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และรับผิดชอบงานธุรการของคณะกรรมการ 2) จัดทำข้อเสนอแนะ นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผน และมาตรฐานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต่อคณะกรรมการ 3) ส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินการพัฒนาคุณภาพวิชาการ การวิจัย การพัฒนาหลักสูตรและนวัตกรรมการศึกษา บุคลากรและระบบข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 4) ส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์และการเทียบระดับการศึกษา 5) ส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และองค์กรอื่นรวมตัวกันเป็นภาคีเครือข่าย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 6) จัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์เครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สถานีวิจัยโทรทัศน์เพื่อการศึกษา วิทยุชุมชน ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และแหล่งการเรียนรู้อื่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่องของประชาชน 7) ดำเนินการเกี่ยวกับการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และ 8) ปฏิบัติงานอื่นใดตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นที่บัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานหรือตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย

⁸ พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 เล่มที่ 125 ตอนที่ 41 ก. (2 กรกฎาคม 2563) เว็บไซต์ <<http://www.ratchakitcha.soc.go.th>>.

⁹ วิจุล บุญลอย, การศึกษาการบังคับใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 (ดุสิตนิพนธ์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2560) 264-269.

การกำหนดให้มีสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดทุกจังหวัด ตามมาตรา 17 มีดังนี้ 1) ในกรุงเทพมหานครให้มีสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานคร หรือ “สำนักงาน กศน. กทม.” ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดของสำนักงาน และเป็นหน่วยงานการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทำหน้าที่เป็นหน่วยงานธุรการของคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานคร และมีอำนาจหน้าที่บริหารจัดการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภายในกรุงเทพมหานคร 2) ในจังหวัดอื่น ให้มีสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด หรือ “สำนักงาน กศน. จังหวัด” ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดของสำนักงาน และเป็นหน่วยงานการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทำหน้าที่เป็นหน่วยงานธุรการของคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดและมีอำนาจหน้าที่บริหารจัดการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภายในจังหวัด ซึ่งหน่วยงานการศึกษายังต้นนี้มีผู้อำนวยการเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสำนักงาน กศน. กทม. หรือสำนักงาน กศน. จังหวัด รวมทั้งเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสถานศึกษาที่อยู่ในพื้นที่ที่รับผิดชอบ และมีฐานะเป็นผู้บริหารการศึกษากฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตลอดจน รับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของหน่วยงานดังกล่าวด้วย

2) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย พบว่าควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในการจัดกิจกรรม/โครงการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เครือข่ายการเรียนรู้ซึ่งสังคมยังขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างเต็มที่ โดยคนส่วนใหญ่ยังมีความเข้าใจว่าการศึกษาเกิดขึ้นที่โรงเรียน หรือสถาบันการศึกษาเท่านั้น การมีส่วนร่วมของแหล่งการเรียนรู้ส่วนใหญ่เป็นการจัดบริการในเชิงตั้งรับขาดการประสานงานกับองค์กรและหน่วยงานในระดับพื้นที่ที่ยังไม่มีบทบาทในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้เท่าที่ควร เป็นต้น ด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยกระทรวงศึกษาธิการ ส่วนราชการหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องและภาคีเครือข่ายตามมาตรา 9 และมาตรา 10 มีดังนี้ 1) กระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องตามบทบาทและหน้าที่ให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์ มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ และสามารถเลือกบริการได้หลากหลายตามความต้องการของตนเอง ผู้จัดการเรียนรู้สำหรับนอกระบบ และผู้จัดแหล่งการเรียนรู้สำหรับการศึกษากฎหมาย มีการดำเนินการที่หลากหลายตามศักยภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน โดยมีการบูรณาการความรู้ ปลุกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงาม ผู้ส่งเสริมและสนับสนุนเป็นผู้เอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้เรียนและผู้จัดการเรียนรู้มีการดำเนินการที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 2) ส่วนราชการหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องและภาคีเครือข่ายอาจดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่องสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่จำเป็นสำหรับการศึกษานอกระบบและการศึกษา

ตามอัยยาศัยและการช่วยเหลือด้านการเงินเพื่อการจัดการศึกษานอกระบบ และการจัดการศึกษา การพัฒนาวิชาการและบุคลากร การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการยกย่องประกาศเกียรติคุณสำหรับผู้จัดการเรียนรู้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัยยาศัย สิทธิประโยชน์ตามความเหมาะสมให้แก่ผู้ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบ การสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนของการศึกษาตามอัยยาศัยสามารถเข้าถึงได้ตามความเหมาะสม และ 3) ทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการ และการแต่งตั้งคณะกรรมการภาคีเครือข่าย ที่ประกอบด้วยภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมที่เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัยยาศัยตามมาตรา 13 และการกำหนดจำนวนอนุกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการได้มาของประธานและอนุกรรมการวาระ การดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่ง รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการภาคีเครือข่ายให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

3) กระบวนการออกกฎหมาย พบว่ากระบวนการในการออกกฎกระทรวงให้มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ภาครัฐ ภาคเอกชน และสถานประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ทันต่อการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัยยาศัยที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ด้วยการจัดและพัฒนาศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัยยาศัยให้ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ตามมาตรา 11 เพื่อดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้ 1) จัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการเรียนรู้ เช่น แหล่งการเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สื่อและเทคโนโลยีที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ 2) ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของภาคีเครือข่าย เพื่อให้เกิดความร่วมมือและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และ 3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคีเครือข่ายได้รับโอกาสในการจัดสรรทรัพยากรและเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อดำเนินงาน

4) การจัดการศึกษา พบว่าการส่งเสริมการศึกษาตามอัยยาศัย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำผลการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการเทียบโอนผลการศึกษาและเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ ในระบบและการศึกษานอกระบบ ด้วยเป้าหมายในการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัยยาศัยตามมาตรา 7 และมาตรา 8 มีดังนี้ 1) การศึกษานอกระบบ ให้ดำเนินการเพื่อเป้าหมายในเรื่อง ก) ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาศักยภาพกำลังคนและสังคม ที่ใช้ความรู้และภูมิปัญญาเป็นฐานในการพัฒนา ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความมั่นคง และคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ ตามแนวทางการพัฒนาประเทศ ข) ภาคีเครือข่ายเกิดแรงจูงใจและความพร้อมในการมีส่วนร่วมเพื่อจัดกิจกรรมการศึกษา 2) การศึกษาตามอัยยาศัย ให้ดำเนินการเพื่อเป้าหมายในเรื่อง ก) ผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ข) ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระที่สอดคล้องกับความสนใจและความจำเป็นในการยกระดับคุณภาพชีวิตทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และ ค) ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์และเทียบโอนผลการเรียนกับการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ

5) การกระจายอำนาจแก่สถานศึกษา พบว่าการสร้างความไว้วางใจให้ส่วนอื่นๆ ของสังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการการจัดการศึกษา เพื่อเป็นช่องทางในการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา ด้วยหลักการในการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามมาตรา 6 มีดังนี้

1) การศึกษานอกระบบ ยึดหลักการประกอบด้วย ก) ความเสมอภาคในการเข้าถึงและได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวาง ทั้งถึง เป็นธรรม และมีคุณภาพเหมาะสมกับสภาพชีวิตของประชาชน ข) การกระจายอำนาจแก่สถานศึกษาและการให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ 2) การศึกษาตามอัธยาศัย ยึดหลักการประกอบด้วย ก) การเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและวิถีชีวิตของผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย ข) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายทั้งส่วนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่วนที่นำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษา และ ค) การจัดกรอบหรือแนวทางการเรียนรู้ที่เป็นคุณประโยชน์ต่อผู้เรียน

6) ความเสมอภาคในการเข้าถึงและได้รับการศึกษา พบว่าการจัดการศึกษาและกลุ่มเป้าหมาย ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิที่กำหนดให้บุคคลได้รับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ และการเพิ่มช่องทางการให้บริการการจัดการศึกษา เพื่อให้ครอบคลุมเพียงพอและเท่าเทียมกันในการได้รับการศึกษาในแต่ละกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ต่างกลุ่มกัน ด้วยเรื่องสิทธิ ตามมาตรา 5 ได้ระบุไว้ว่า เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาให้บุคคลได้รับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ โดยให้บุคคลซึ่งได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไปแล้วหรือไม่ก็ตามมีสิทธิได้รับการศึกษาในรูปแบบการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัยได้ แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ตามกระบวนการและการดำเนินการที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้

7) นิยามและความหมายของกฎหมาย ซึ่งเป็นปัญหาที่นำมาใช้ในการจัดทำข้อเสนอแนะและแนวทาง พบว่าการกำหนดนิยามและความหมายเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ควรมีแนวทางที่ชัดเจนว่า ควรระบุให้ชัดเจนหรือควรเปิดกว้าง เพื่อให้มีความชัดเจนในการปฏิบัติงาน ด้วยเรื่องของคำนิยามและความหมายตามมาตรา 4 “การศึกษานอกระบบ” หมายความว่า กิจกรรมศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมาย ผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลาเรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้น และมีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษา หรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้ “การศึกษาตามอัธยาศัย” หมายความว่า กิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวันของบุคคล ซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความสนใจ ความต้องการ โอกาส ความพร้อม และศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล “สถานศึกษา” “ภาคีเครือข่าย” และ “คณะกรรมการ”

โดยสรุปพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ได้ระบุถึงนิยาม ความหมาย หลักการของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีลักษณะเฉพาะ

ของการศึกษาทั้งสองรูปแบบนี้ พร้อมทั้งในเชิงโครงสร้างของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่เป็นหน่วยงานหลักในการรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตลอดจนการมีกลไกในการขับเคลื่อนในการทำงานในระดับพื้นที่โดยมีคณะกรรมการภาคีเครือข่าย คณะกรรมการของสำนักงานกศน.จังหวัด และคณะกรรมการในระดับสถานศึกษาที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3. กฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

กฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจำนวน 4 ฉบับ ที่ออกเป็นกฎหมายลูกตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีดังนี้

1) กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง และภาคีเครือข่าย พ.ศ. 2555¹⁰ ได้อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 10 วรรคสอง และมาตรา 25 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 โดยออกกฎกระทรวงไว้ จำนวน 6 ข้อ

2) กฎกระทรวงกำหนดจำนวนอนุกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการ ได้มาของประธานและอนุกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่งและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการภาคีเครือข่าย พ.ศ. 2555¹¹ นั้นอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 13 วรรคสอง และมาตรา 25 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 โดยออกกฎกระทรวงไว้ จำนวน 12 ข้อ

3) กฎกระทรวงกำหนดคุณสมบัติ วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และการประชุมของคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กรุงเทพมหานคร และคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด พ.ศ. 2555¹² นั้นอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 15 วรรคสอง และมาตรา 25 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 โดยออกกฎกระทรวงไว้ จำนวน 5 ข้อ

¹⁰ กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง และภาคีเครือข่าย พ.ศ. 2555 เล่มที่ 129 ตอนที่ 106 ก. (3 กรกฎาคม 2563) เว็บไซต์ <<http://www.ratchakitcha.soc.go.th>>.

¹¹ กฎกระทรวงกำหนดจำนวนอนุกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการ ได้มาของประธานและอนุกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่งและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการภาคีเครือข่าย พ.ศ. 2555 เล่มที่ 129 ตอนที่ 106 ก. (3 กรกฎาคม 2563) เว็บไซต์ <<http://www.ratchakitcha.soc.go.th>>.

¹² กฎกระทรวงกำหนดคุณสมบัติ วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และการประชุมของคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานคร และคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด พ.ศ. 2555 เล่มที่ 129 ตอนที่ 106 ก. (5 กรกฎาคม 2563) เว็บไซต์ <<http://www.ratchakitcha.soc.go.th>>.

4) กฎกระทรวง กำหนดระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษา ที่จัดการศึกษานอกระบบ พ.ศ. 2555¹³ เกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาที่จัดการศึกษานอกระบบ ได้ระบุในข้อ 4 ให้สถานศึกษาดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพภายใน

โดยสรุปการออกกฎกระทรวงทั้ง 4 ฉบับดังกล่าวข้างต้น เพื่อใช้เป็นกลไกในเชิงปฏิบัติสำหรับการทำงานในเชิงพื้นที่ ซึ่งมีส่วนช่วยในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยคือ 1) การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องและภาคีเครือข่าย 2) การมีคณะกรรมการภาคีเครือข่ายเข้ามาช่วยที่ประกอบด้วยภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมที่เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 3) การมีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในระดับนโยบายและการทำงานในเชิงพื้นที่ที่ปฏิบัติ และมีการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องและภาคีเครือข่าย และ 4) การมีการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาที่จัดการศึกษานอกระบบด้วย เพื่อที่ช่วยในการส่งเสริมและสนับสนุนการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาที่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

4. ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ.¹⁴

4.1 สาระสำคัญ ด้วยการกำหนดให้มีกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งได้มีการรับฟังความคิดเห็นตั้งแต่วันที่ 22 พฤษภาคม 2562 จนถึงวันที่ 6 มิถุนายน 2562 ตามที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ดำเนินการแล้วนั้น เมื่อได้พิจารณาในร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. ได้ระบุถึงเหตุผลไว้ดังนี้ โดยที่มาตรา 54 วรรคสาม ประกอบกับมาตรา 258 จ. ด้านการศึกษา (4) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 บัญญัติให้รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตและจัดให้มีการร่วมมือระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษา โดยสร้างโอกาสให้ประชาชนที่อยู่นอกโรงเรียนหรือพื้นที่ที่จะศึกษาในโรงเรียนหรืออยู่ในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดารมีโอกาสเรียนรู้และเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึงและพัฒนาศักยภาพ ทักษะ ความเชี่ยวชาญได้ตามความถนัด สมควรจัดให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อให้ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้ตามความถนัดและปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานจัดการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงต้องตราพระราชบัญญัตินี้

¹³ กฎกระทรวง กำหนดระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาที่จัดการศึกษานอกระบบ พ.ศ. 2555 เล่มที่ 129 ตอนที่ 106 ก. (5 กรกฎาคม 2563) เว็บไซต์ <<http://www.ratchakitcha.soc.go.th>>.

¹⁴ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. (5 กรกฎาคม 2563) เว็บไซต์ <<https://www.krisdika.go.th/detail-law-draft-under-consideration-by-the-ofce-of-the-council-of-state?billCode=143&type=billDetail>>.

จากเหตุผลดังกล่าวทำให้วิเคราะห์ได้ดังนี้ ประการที่หนึ่ง การที่รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตและจัดให้มีการร่วมมือระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษา จะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาเป็นการครอบคลุมถึงการศึกษาตลอดชีวิตที่ประกอบด้วยสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการที่ถูกกำหนดให้หน่วยงานที่มีพันธกิจหลักในการจัดการศึกษาให้กับประชาชนที่ได้ระบุไว้ในกฎหมาย จึงจะมีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษาในรูปแบบเหล่านี้ได้ ประการที่สอง หากพิจารณาตามโครงสร้างขององค์กรแล้ว หน่วยงานที่มีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษาได้แก่ 1) กระทรวงศึกษาธิการที่รับผิดชอบกำกับดูแลในการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานการอาชีวศึกษา สำนักงานการศึกษาเอกชน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 2) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมที่รับผิดชอบในการกำกับดูแลการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ และ 3) กระทรวงมหาดไทย โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบในการกำกับดูแลการจัดการศึกษาในระดับขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาที่อยู่ในดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น โรงเรียนที่อยู่ในสังกัดขององค์การบริหารส่วนจังหวัดและเทศบาล ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นการจัดการศึกษาที่ถูกกำหนดโดยโครงสร้างขององค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาอย่างโดยตรงและชัดเจน ประการที่สาม ให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อให้ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้ตามความถนัดและปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานจัดการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น จะเห็นได้ว่าการส่งเสริมและสนับสนุนเป็นการให้หน่วยงานที่ไม่ใช่หน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาได้ โดยให้การส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ ที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาของหน่วยงานที่มีพันธกิจหลักนั้นได้อย่างครอบคลุมและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนได้มากยิ่งขึ้น ดังนั้น หากได้มีการระบุไว้สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิตแล้ว จะเป็นการรองรับโดยทางกฎหมายที่สามารถดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนได้อย่างชัดเจนและยังรวมถึงการได้มาถึงงบประมาณในเรื่องการศึกษานี้ด้วย โดยสรุปการมีพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. จะช่วยให้การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีโครงสร้างการบริหารงานขององค์กรที่เป็นนิติบุคคล ที่มีสถานะเทียบเท่ากับหน่วยงานในระดับกรม มีพันธกิจหลักที่ชัดเจนในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในปัจจุบัน

4.2 เนื้อหาหลักของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. มีทั้งหมด 29 มาตรา มีรายละเอียดที่เป็นสาระสำคัญดังนี้

ในส่วนที่ 1 ว่าด้วยนิยาม ความหมายและวัตถุประสงค์ตามมาตรา 4 และมาตรา 5 ได้ระบุไว้ดังนี้ โดยมีความแตกต่างจากเดิม คือ 1) มีหน่วยจัดการเรียนรู้ ที่เป็นหน่วยส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ

ศูนย์การเรียนรู้ระดับตำบล ศูนย์การเรียนรู้ในพื้นที่ ศูนย์หรือสถาบันการเรียนรู้เฉพาะด้าน หรือเฉพาะกิจการ หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่ทำหน้าที่จัดการเรียนรู้ในสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ 2) มีภาคีเครือข่าย ที่รวมถึง หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชน ชุมชน ครอบครัว สถาบันทางศาสนา และบุคคลอื่นใด ที่ประสงค์จะจัด ร่วมจัด ส่งเสริมหรือสนับสนุนการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือหน่วยจัดการเรียนรู้ 3) มีสถานศึกษาและสถาบันหลักสูตรและการเรียนรู้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ 4) มีกรม ส่งเสริมการเรียนรู้ ที่มีตำแหน่งในระดับอธิบดีกรมส่งเสริมการเรียนรู้ และ 5) ในส่วนของวัตถุประสงค์การ ส่งเสริมการเรียนรู้มีดังนี้ ก) เพื่อพัฒนาบุคคลให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจและสติปัญญา เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ รู้จักความพอเพียง มีเหตุผล ฯลฯ ข) เพื่อให้บุคคลมีทักษะการเรียนรู้ ทักษะอาชีพและ ทักษะชีวิตที่สอดคล้องและเท่าทันพัฒนาการของโลก

ในส่วนที่ 2 ว่าด้วยหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามมาตรา 6 มีดังนี้ กรมส่งเสริมการเรียนรู้ มีหน้าที่ 3 ประการดังนี้ ประการแรกส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประการที่สองส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการ พัฒนาตนเองและประการที่สามส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ

ในส่วนที่ 3 ว่าด้วยเป้าหมายและแนวทางในการจัด ส่งเสริมและสนับสนุนของกรมส่งเสริม การเรียนรู้ตามมาตรา 7 จนถึงมาตรา 13 มีดังนี้ 1) เป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อจัดให้มีระบบกระตุ้น จี๊แนะหรืออำนวยความสะดวกด้วยวิธีการใด ๆ ให้บุคคลสามารถเรียนรู้ในเรื่องที่ตนสนใจได้ด้วยตนเอง สามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภทได้ในเวลาใด ๆ ที่ตนสะดวกโดยไม่มีภาระค่าใช้จ่ายเกินสมควร เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้กว้างขวาง รู้เท่าทันพัฒนาการของโลกอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและนำความรู้ไปเติมเต็ม ชีวิตให้แก่ตนเองหรือเกิดประโยชน์ต่อสังคม 2) แนวทางในการจัด ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ตลอด ชีวิตของกรมส่งเสริมการเรียนรู้มีดังนี้ ก) แสวงหาความรู้ในเรื่องที่ตนสนใจ และมีสมรรถนะในการเรียนรู้ ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศได้ด้วยตนเองและอย่างรู้เท่าทันได้ในทุกเวลา สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ ทุกประเภทได้โดยง่ายในเวลาใด ๆ ที่ตนสะดวกโดยไม่มีภาระค่าใช้จ่ายเกินสมควร ข) จัดให้มีและพัฒนา แหล่งเรียนรู้เพื่อให้บุคคลสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตได้โดยสะดวก ค) จัดหรือส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายจัดหรือ ร่วมกันจัดให้บุคคลในครอบครัวและชุมชน และ ง) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ชำนาญการในภูมิปัญญา ท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ตลอดชีวิต 3) เป้าหมายของการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง เพื่อพัฒนาศักยภาพ ทักษะและความเชี่ยวชาญ เฉพาะด้านตามความถนัดของตน เพื่อการประกอบอาชีพ พัฒนาอาชีพหรือการยกระดับคุณภาพชีวิตของตน ครอบครัว ชุมชนหรือสังคมหรือเพื่อประโยชน์แห่งความรอบรู้ของตน 4) แนวทางในการจัด ส่งเสริมและ สนับสนุนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองของกรมส่งเสริมการเรียนรู้มีดังนี้ ก) ส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ และกระตุ้นให้บุคคลทุกช่วงวัยทุกอาชีพใฝ่เรียนรู้หรือฝึกฝนในเรื่องที่ตนถนัดหรือสนใจ และ ข) ส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือหรือร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในการดำเนินการ 5) เป้าหมายของการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิ

ตามระดับเพื่อให้ผู้เรียนที่อยู่นอกโรงเรียนหรือพื้นที่ที่จะศึกษาในโรงเรียนหรืออยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลหรือทุรกันดาร เพื่อให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 6) แนวทางในการจัด ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับของกรมส่งเสริมการเรียนรู้มีดังนี้ ก) การจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้เรียนซึ่งไม่ได้ศึกษาอยู่ในโรงเรียนไม่ว่าด้วยเหตุใด ข) วิธีการจัดการเรียนรู้และการจัดทำหรือพัฒนาหลักสูตรต้องสอดคล้องกับพัฒนาการของโลกและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ค) การประเมินผลเพื่อให้ได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาให้ใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อใช้กับผู้เรียนซึ่งมีความแตกต่างกันได้อย่างเหมาะสม ง) ในกรณีที่เด็กตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับเข้ารับการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับกับหน่วยจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัตินี้ และ จ) กรมส่งเสริมการเรียนรู้อาจจัดให้มีการส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบอื่นที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนได้ โดยให้เป็นไปตามประกาศที่รัฐมนตรีกำหนด

ในส่วนที่ 4 ว่าด้วยสิทธิของบุคคลและคณะบุคคลตามมาตรา 14 และอำนาจของหน่วยจัดการเรียนรู้ตามมาตรา 15 มีดังนี้ 1) การส่งเสริมการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัตินี้ให้เป็นสิทธิของบุคคลและคณะบุคคลที่จะดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการจัดการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ และ 2) ให้หน่วยจัดการเรียนรู้มีอำนาจรับรองคุณวุฒิให้แก่ผู้เรียนเมื่อสำเร็จการศึกษาโดยออกเป็นประกาศนียบัตรหรือวุฒิบัตรหรือออกหนังสือรับรองความรู้เพื่อนำไปสะสมในการได้รับการรับรองคุณวุฒิ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่อธิบดีกรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนด

ในส่วนที่ 5 ว่าด้วยประโยชน์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีระบบตามมาตรา 16 มีสาระสำคัญดังนี้ 1) ระบบการเทียบระดับการศึกษา เทียบเคียงหรือเทียบโอนผลการเรียน ทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ สมรรถนะ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาจากรูปแบบหนึ่งไปสู่อีกรูปแบบหนึ่งตามมาตรา 6 หรือจากหน่วยจัดการเรียนรู้หนึ่งไปยังอีกหน่วยจัดการเรียนรู้หนึ่งหรือจากหน่วยจัดการเรียนรู้หนึ่งไปยังสถานศึกษาหรือจากสถานศึกษายังหน่วยจัดการเรียนรู้หรือเพื่อประโยชน์ในการสะสมความรู้ 2) ระบบนำผลการเทียบเคียงตามที่กำหนดไปสะสมเพื่อประโยชน์ในการได้รับการรับรองคุณวุฒิหรือเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ และในการทำระบบดังกล่าวให้ทำร่วมกับสถาบันหลักสูตรและการเรียนรู้

ในส่วนที่ 6 ว่าด้วยหน้าที่รับผิดชอบการส่งเสริมการเรียนรู้และตามที่มีกฎหมายอื่นกำหนด รวมทั้งให้มีหน้าที่และอำนาจของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามมาตรา 17 มีรายละเอียดดังนี้ 1) จัดให้มีส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาหลักสูตร โปรแกรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้และวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ 2) จัดให้มีส่งเสริมและสนับสนุนให้มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ 3) ร่วมมือกับภาคีเครือข่ายเพื่อจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกและแหล่งการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้ทุกรูปแบบการศึกษา ทุกที่ และทุกเวลา รวมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป 4) กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการออกประกาศนียบัตร วุฒิบัตร หรือหนังสือ

รับรองความรู้ให้แก่ผู้เรียน 5) ดำเนินการเทียบระดับการศึกษา การเทียบเคียงหรือเทียบโอนผลการเรียน 6) จัดทำหลักเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของหน่วยจัดการเรียนรู้หรือภาคีเครือข่าย 7) ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถและสมรรถนะของบุคลากรซึ่งทำหน้าที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และ 8) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือที่มีกฎหมายอื่นกำหนด

ในส่วนที่ 7 ว่าด้วยการจัดให้มีเจ้าหน้าที่ประจำจังหวัด และหน่วยส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับอำเภอ และศูนย์การเรียนรู้ระดับตำบล ตามมาตรา 18 ถึงมาตรา 20 มีรายละเอียดดังนี้ 1) ให้กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีเจ้าหน้าที่ประจำจังหวัดเพื่อกำกับ ดูแล ช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุน อำนวยความสะดวก และแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ ศูนย์การเรียนรู้ระดับตำบล และศูนย์การเรียนรู้ในพื้นที่ทั้งในด้านวิชาการ เทคโนโลยีที่จำเป็นในการส่งเสริมการเรียนรู้ การบริหารงานและการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด การจัดทำแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ของจังหวัดต้องสอดคล้องกับแนวทางของกรม และแผนการศึกษาแห่งชาติและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่อธิบดีมอบหมาย โดยให้เจ้าหน้าที่ประจำจังหวัดมีหน้าที่และอำนาจในการประสาน สนับสนุนและร่วมมือหรือมอบหมายให้ภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมหรือเป็นผู้ดำเนินการส่งเสริมการเรียนรู้ได้ 2) การจัดให้มีหน่วยส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอเพื่อกำกับ ดูแล ช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุน อำนวยความสะดวกและแนะนำในการปฏิบัติหน้าที่ของศูนย์การเรียนรู้ระดับตำบลและศูนย์การเรียนรู้ในพื้นที่ทั้งในด้านวิชาการและเทคโนโลยีที่จำเป็นในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้เป็นไปตามแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ของจังหวัด รวมทั้งประสานความร่วมมือและแนะนำการจัดการเรียนรู้ของภาคีเครือข่ายในพื้นที่และทำหน้าที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ของตำบลอันเป็นที่ตั้งของหน่วยส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอหรือตำบล และ 3) อาจจัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ระดับตำบลสำหรับพื้นที่ของตำบลหนึ่งหรือหลายตำบลตามความจำเป็นและเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ก็ได้ ในกรณีที่เป็นพื้นที่ห่างไกล ทุรกันดาร พื้นที่เสี่ยงภัยหรือพื้นที่ที่มีความยากลำบากในการปฏิบัติงาน

ในส่วนที่ 8 ว่าด้วยการมีส่วนร่วมตามมาตรา 21 มีดังนี้ ให้หน่วยจัดการเรียนรู้สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและสังคมรวมทั้งร่วมมือกับผู้ชำนาญการในภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาคีเครือข่ายและสถานศึกษาในการส่งเสริมการเรียนรู้ การถ่ายทอดประสบการณ์ ความรู้หรือภูมิปัญญาให้แก่ผู้เรียนหรือประชาชนด้วย

ในส่วนที่ 9 ว่าด้วยเพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้ตามมาตรา 22 ถึงมาตรา 23 มีดังนี้

1) การส่งเสริมการเรียนรู้เฉพาะด้านหรือเฉพาะกิจการนั้น อธิปไตยโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีจะจัดตั้งศูนย์หรือสถาบันการเรียนรู้เฉพาะด้านหรือเฉพาะกิจการขึ้นตามที่เห็นสมควรก็ได้ 2) การจัดการเรียนรู้ตามมาตรา 6 กรมมีอำนาจเชิญบุคคลผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างแท้จริงตามความถนัดของตนหรือในการประกอบอาชีพที่หลากหลายซึ่ง ไม่มีใบรับรองความเป็นครูตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติมาให้ความรู้

แก่ผู้เรียนก็ได้ และให้บุคคลดังกล่าวจัดการเรียนรู้ การถ่ายทอดประสบการณ์ ความรู้ หรือภูมิปัญญาให้แก่ผู้เรียนได้โดยไม่ต้องมีใบรับรองความเป็นครู โดยกรมส่งเสริมการเรียนรู้จะมอบอำนาจให้หน่วยจัดการเรียนรู้ก็ได้ และให้เป็นอำนาจของหน่วยงานของรัฐในการจัดการเรียนรู้ตามมาตรา 6 (1) และ (2)

โดยสรุปการปรับเปลี่ยนจากพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 มาเป็นร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. ที่จะบังคับใช้ในอนาคต ได้มีการปรับนิยามความหมายใหม่ที่สำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งในระดับส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองและส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ว่าด้วยโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามมาตรา 6 จนถึงมาตรา 15 ว่าด้วยประโยชน์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีระบบตามมาตรา 16 ว่าด้วยหน้าที่รับผิดชอบการส่งเสริมการเรียนรู้และตามที่มีกฎหมายอื่นกำหนด รวมทั้งให้มีหน้าที่และอำนาจของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามมาตรา 17 ว่าด้วยการจัดให้มีเจ้าหน้าที่ประจำจังหวัด และหน่วยส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับอำเภอ และศูนย์การเรียนรู้ระดับตำบล ตามมาตรา 18 ถึงมาตรา 20 ว่าด้วยการมีส่วนร่วมตามมาตรา 21 ว่าด้วยเพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้ตามมาตรา 22 ถึงมาตรา 23 โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างจากกฎหมายฉบับเดิมทั้งในเรื่องของโครงสร้างขององค์การใหม่และพันธกิจที่ชัดเจนและเน้นในเรื่องการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

5. การเปรียบเทียบพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 กับ ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ.

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ.	การปรับปรุง/แก้ไข
ในส่วนที่ว่าด้วยเรื่องของคำนิยามและความหมายตามมาตรา 4	ในส่วนที่ 1 ว่าด้วยนิยาม ความหมายและวัตถุประสงค์ตามมาตรา 4 และมาตรา 5	มีการปรับเปลี่ยนนิยามความหมายใหม่ที่เน้นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นหลักสำคัญ
ในส่วนที่ว่าด้วยเรื่องสิทธิ ตามมาตรา 5	ในส่วนที่ 4 ว่าด้วยสิทธิของบุคคลและคณะบุคคลตามมาตรา 14 และอำนาจของหน่วยจัดการเรียนรู้ตามมาตรา 15	สิทธิของบุคคลและคณะบุคคลในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ในส่วนที่ว่าด้วยหลักการในการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามมาตรา 6	ในส่วนที่ 3 ว่าด้วยเป้าหมายและแนวทางในการจัด ส่งเสริมและสนับสนุนของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามมาตรา 7 จนถึงมาตรา 13	ให้ความสำคัญใน 3 ประการ 1.ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2.ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองและ3.ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ
ในส่วนที่ว่าด้วยเป้าหมายในการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามมาตรา 7 และมาตรา 8	ในส่วนที่ 3 ว่าด้วยเป้าหมายและแนวทางในการจัด ส่งเสริมและสนับสนุนของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามมาตรา 7 จนถึงมาตรา 13	ให้ความสำคัญใน 3 ประการ 1.ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2.ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองและ3.ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริม การเรียนรู้ พ.ศ.	การปรับปรุง/แก้ไข
ในส่วนที่ว่าด้วยการส่งเสริมและสนับสนุน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัย โดยกระทรวงศึกษาธิการ ส่วน ราชการหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องและ ภาคีเครือข่ายตามมาตรา 9 และมาตรา 10	ในส่วนที่ 9 ว่าด้วยเพื่อประโยชน์ในการ จัดการเรียนรู้ตามมาตรา 22 ถึงมาตรา 23	1) การส่งเสริมการเรียนรู้เฉพาะด้านหรือ เฉพาะกิจการ 2) การจัดการเรียนรู้ตามมาตรา 6 กรมมี อำนาจเชิญบุคคลผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ อย่างแท้จริงตามความถนัดของตน ฯลฯ
ในส่วนที่ว่าด้วยการจัดและพัฒนาการ ศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัย ให้ส่วนราชการและหน่วยงาน ของรัฐที่เกี่ยวข้องร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ตามมาตรา 11	ในส่วนที่ 8 ว่าด้วยการมีส่วนร่วมตาม มาตรา 21	ให้หน่วยจัดการเรียนรู้สร้างการมีส่วนร่วม ของคนในชุมชนและสังคมรวมทั้งร่วมมือ กับผู้นำชุมชนในภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาคี เครือข่ายและสถานศึกษา
ในส่วนที่ว่าด้วยอำนาจหน้าที่ตามโครงสร้าง ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ของ เลขาธิการ กศน.และสำนักงาน กศน. ตาม มาตรา 14	ในส่วนที่ 2 ว่าด้วยหน้าที่ของกรมส่งเสริม การเรียนรู้ตามมาตรา 6	กรมส่งเสริมการเรียนรู้มีหน้าที่ 3 ประการ ดังนี้ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริม การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองและ ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ
	ในส่วนที่ 5 ว่าด้วยประโยชน์ในการส่งเสริม การเรียนรู้ให้กรมส่งเสริมการเรียนรู้ จัดให้มีระบบตามมาตรา 16	1) ระบบการเทียบระดับการศึกษา เทียบ เคียงหรือเทียบโอนผลการเรียน ทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ สมรรถนะ 2) ระบบนำผลการเทียบเคียงตามที่ กำหนดไปสะสมเพื่อประโยชน์ในการได้ รับการรับรองคุณวุฒิหรือเพื่อประโยชน์ ในการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ
	ในส่วนที่ 6 ว่าด้วยหน้าที่รับผิดชอบการ ส่งเสริมการเรียนรู้และตามที่มีกฎหมาย อื่นกำหนด รวมทั้งให้มีหน้าที่และอำนาจ ของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามมาตรา 17	1) จัดให้มีส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการ ผลิตและพัฒนาหลักสูตร โปรแกรมการ เรียนรู้ สื่อการเรียนรู้และวิธีการจัดกระบวน การเรียนรู้ 2) จัดให้มีส่งเสริมและสนับสนุนให้มี ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อนำมาใช้ ประโยชน์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ 3) ร่วมมือกับภาคีเครือข่ายเพื่อจัดให้มีสิ่ง อำนวยความสะดวกและแหล่งการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้ ทุกรูปแบบการศึกษา ทุกที่ และทุกเวลา 4) กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการ ออกประกาศนียบัตร วุฒิบัตร หรือหนังสือ รับรองความรู้ให้แก่ผู้เรียน

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ.	การปรับปรุง/แก้ไข
		5) ดำเนินการเทียบระดับการศึกษา การเทียบเคียงหรือเทียบโอนผลการเรียน 6) จัดทำหลักเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของหน่วยจัดการเรียนรู้หรือภาคีเครือข่าย 7) ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาทักษะความรู้ ความสามารถและสมรรถนะของบุคลากรซึ่งทำหน้าที่ส่งเสริมการเรียนรู้ 8) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือที่มีกฎหมายอื่นกำหนด
ในส่วนที่กำหนดให้มีสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดทุกจังหวัด ตามมาตรา 17	ในส่วนที่ 7 ว่าด้วยการจัดให้มีเจ้าหน้าที่ประจำจังหวัด และหน่วยส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับอำเภอ และศูนย์การเรียนรู้ระดับตำบล ตามมาตรา 18 ถึงมาตรา 20	1) ให้กรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดให้มีเจ้าหน้าที่ประจำจังหวัดเพื่อกำกับ ดูแลช่วยเหลือส่งเสริม สนับสนุน อำนวยความสะดวก และแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ ศูนย์การเรียนรู้ระดับตำบล และศูนย์การเรียนรู้ในพื้นที่ทั้งในด้านวิชาการและเทคโนโลยีที่จำเป็นในการส่งเสริมการเรียนรู้ 2) การจัดให้มีหน่วยส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอเพื่อกำกับ ดูแลช่วยเหลือส่งเสริม สนับสนุน อำนวยความสะดวก และแนะนำในการปฏิบัติหน้าที่ของศูนย์การเรียนรู้ระดับตำบลและศูนย์การเรียนรู้ในพื้นที่ทั้งในด้านวิชาการและเทคโนโลยีที่จำเป็นในการส่งเสริมการเรียนรู้ 3) อาจจัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ระดับตำบลสำหรับพื้นที่ของตำบลหนึ่งหรือหลายตำบลตามความจำเป็นและเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ที่ได้ในกรณีที่เป็นพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร พื้นที่เสี่ยงภัยหรือพื้นที่ที่มีความยากลำบากในการปฏิบัติงาน

ประกอบกับจากการศึกษาบทความวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย¹⁵ นั้นได้ผลการวิจัยพบว่า การบังคับใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ในแต่ละประเด็นดังนี้ คือ 1) การจัดการศึกษา 2) การบริหารจัดการการศึกษา 3) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย 4) ความเสมอภาคและความเท่าเทียม 5) สิทธิในการรับการศึกษา 6) บทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ และ 7) บทบาทและอำนาจหน้าที่ของสำนักงาน กศน. ส่วนผลการบังคับใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 มี 6 ขอบเขตดังนี้คือ 1) การมีส่วนร่วม 2) ความรู้ความเข้าใจในบทบัญญัติและการบังคับใช้กฎหมาย 3) การใช้กฎหมาย 4) ความเป็นอิสระและความคล่องตัว 5) ความชัดเจนและความเหมาะสมของเนื้อหา สาระ และ 6) ระยะเวลาที่บังคับใช้และการปรับปรุงแก้ไข ดังนั้น จากปัจจัยที่มีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวข้างต้น จึงมีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายกับผู้เกี่ยวข้องโดยตรงทั้งในระดับบริหารและระดับการปฏิบัติการรวมถึงผู้ที่มีส่วนร่วมด้วย

แนวทางแก้ไขและการพัฒนา

ประเด็นที่สำคัญของการเปรียบเทียบพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 กับ ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. จึงทำให้ได้ประเด็นจากการวิเคราะห์ออกมา 4 ประการสำคัญคือ 1. โครงสร้างขององค์กรที่จะเกิดขึ้นใหม่กับการบริหารจัดการส่งเสริมการเรียนรู้ 2. ภาคีเครือข่ายที่เข้ามาจัด ส่งเสริมและสนับสนุนการส่งเสริมการเรียนรู้ 3. การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในการส่งเสริมการเรียนรู้ และ 4. การกระจายอำนาจจากส่วนกลางในการส่งเสริมการเรียนรู้ไปสู่ระดับพื้นที่

แนวทางแก้ไข

1) โครงสร้างขององค์กรที่จะเกิดขึ้นใหม่กับการบริหารจัดการส่งเสริมการเรียนรู้ จากการวิเคราะห์ข้อเด่นและข้อด้อย โดยการเปรียบเทียบพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 กับ ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. พบว่า การเป็นหน่วยงานในระดับกรม ในที่นี้คือ กรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่อยู่ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการตามโครงสร้างแล้ว ในฐานะที่เป็นกรมส่งเสริมการเรียนรู้จะช่วยให้มีอำนาจในการบริหารจัดการในเรื่องการจัดทำงบประมาณได้ด้วยตนเอง จากเดิมที่เป็นสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอยู่ในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการการจัดทำงบประมาณประจำปีจะต้องขอผ่านทางสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และภาระงานที่รับผิดชอบในระดับพื้นที่ที่มีจำนวนมากที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ ดังนั้น

¹⁵ วัชรวิทย์ บุญลอย มิ่งขวัญ คงเจริญ ชนกนารถ บุญวัฒน์กุล และวิรุฬห์ นิลโมจน์, “ปัจจัยที่มีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย” (2560) 8:1 วารสารวิชาการคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ 74, 74-76.

หากจะวิเคราะห์ให้ลึกลงไปอีกว่า การเป็นหน่วยงานในระดับกรมที่มีสถานะเป็นนิติบุคคลแล้วและอยู่ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการนั้นเพียงพอต่อการบริหารจัดการในการส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลหรือไม่ เพราะการทำงานที่แท้จริงแล้วจะต้องมีการบูรณาการกับกระทรวงต่าง ๆ ที่เข้าช่วยในการส่งเสริมและสนับสนุนการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยเช่นกัน ซึ่งทางออกหากเป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงกับนายกรัฐมนตรีและสามารถเชื่อมโยงไปสู่ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้น่าจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนเป็นอย่างมาก

2) ภาติเครือข่ายที่เข้ามาจัด ส่งเสริมและสนับสนุนการส่งเสริมการเรียนรู้ การทำงานในระดับเชิงพื้นที่ที่ปฏิบัติการแล้ว ภาติเครือข่ายนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้น ภาติเครือข่ายที่ยังคงกำหนดครอบคลุมหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชน ชุมชน ครอบครัว สถาบันทางศาสนา และบุคคลอื่นใดที่ประสงค์จะจัด ร่วมจัด ส่งเสริมหรือสนับสนุนการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการเรียนรู้หรือหน่วยจัดการเรียนรู้ ซึ่งแนวทางในการทำงานในพื้นที่แล้วควรจะมีการกำหนดในรูปของคณะกรรมการภาติเครือข่ายเพื่อให้มีการรองรับในการทำงานและสามารถมีช่องทางในการให้ความคิดเห็น ปัญหาและข้อเสนอแนะในการทำงาน การของงบประมาณเพื่อการทำงานให้ตรงกับความต้องการที่แท้จริง ซึ่งทางออกในเรื่องนี้หากได้มีการกำหนดไว้เป็นกฎกระทรวงเพื่อรองรับการทำงานของภาติเครือข่ายในการปฏิบัติงานแล้วจะเป็นประโยชน์ต่อการทำงานเป็นอย่างมาก โดยอาจจะพิจารณาต่อยอดจากกฎกระทรวงเดิมที่เกี่ยวกับคณะกรรมการภาติเครือข่าย ตามบทบัญญัติพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551

3) การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในการส่งเสริมการเรียนรู้ หากพิจารณาในร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. แล้วจะพบว่า ความชัดเจนในการมีส่วนร่วมนั้นเขียนไว้เป็นรายละเอียดที่ไม่มากนัก และไม่ได้ระบุถึงกลไกและกระบวนการมีส่วนร่วมไว้ว่าจะต้องทำอย่างไรบ้าง และการมีส่วนร่วมจะสามารถเข้าถึงได้ในระดับใดในการส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งของผู้จัด ส่งเสริมและสนับสนุนของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน ดังนั้น การมีส่วนร่วมให้หน่วยจัดการเรียนรู้สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและสังคมรวมทั้งร่วมมือกับผู้ชำนาญการในภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาติเครือข่ายและสถานศึกษา ในการส่งเสริมการเรียนรู้ การถ่ายทอดประสบการณ์ ความรู้หรือภูมิปัญญาให้แก่ผู้เรียนหรือประชาชนด้วย นั้น ควรจัดทำเป็นกฎกระทรวงเพื่อรองรับการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ เพราะจะทำให้เกิดความชัดเจนและเป็นรูปธรรมสำหรับการทำงานในอนาคต

4) การกระจายอำนาจจากส่วนกลางในการส่งเสริมการเรียนรู้ไปสู่ในระดับพื้นที่ หลักการกระจายอำนาจตามร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. เมื่อพิจารณาในแต่ละมาตราแล้วไม่ได้ระบุเขียนไว้อย่างชัดเจนในเรื่องการบริหารจัดการด้านงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานด้านวิชาการและการบริหารงานทั่วไป รวมถึงระบบการประเมินผลและการประกันคุณภาพการศึกษาในเรื่องนี้อาจจะเป็นข้อจำกัดสำหรับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เวลาปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ปฏิบัติการ

ได้เช่นกัน ดังนั้น การทำงานในระดับพื้นที่เชิงปฏิบัติการแล้ว หากได้มีการระบุไว้ว่าเรื่องใดและประเด็นใดบ้างที่สามารถตัดสินใจและดำเนินการได้ภายในขอบเขตของภาระงานและหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบก็จะเป็นการช่วยการทำงานสำหรับเจ้าหน้าที่และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัด ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีความคล่องตัวและมีอิสระต่อการทำงานมากยิ่งขึ้นกับปัญหาที่ต้องเผชิญในพื้นที่ปฏิบัติงานจริง

การพัฒนา

การพัฒนาประกอบด้วย 3 ประการหลักดังนี้ การพัฒนาการส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาด้านเสรีภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ และการพัฒนาด้านจินตนาการในการส่งเสริมการเรียนรู้

1) การพัฒนาการส่งเสริมการเรียนรู้ ความสำคัญของการพัฒนาการส่งเสริมการเรียนรู้ หากพิจารณาในยุคปัจจุบันแล้ว การเรียนรู้ (Learning) เป็นเรื่องที่ใกล้ตัวและทุกคนสามารถใช้ศักยภาพและทรัพยากรที่มีอยู่ตามสภาพความเป็นจริงมาปรับใช้และประยุกต์ใช้ เพื่อให้สามารถที่อยู่จะรอดกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของโลก สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวิถีชีวิตของแต่ละพื้นที่และชุมชน เพราะหากไม่มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องแล้วอาจทำให้ไม่ทันต่อการปรับตัวในสังคม และยิ่งในปัจจุบันแล้วมีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่สามารถคาดคิดและตั้งรับได้โดยฉับพลันดังเช่น การระบาดของไวรัสโคโรนา หรือโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ การทำงานและอาชีพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับประชาชนในชาติ จึงมีความจำเป็นสำหรับการสร้างมุมมองในมิติที่หลากหลายและนำมาวิเคราะห์ให้เข้ากับสภาพความเป็นจริงของแต่ละคน

2) การพัฒนาด้านเสรีภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นที่ยอมรับในหลักการโดยทั่วไปของการปกครองระบอบประชาธิปไตยว่า หลักเสรีภาพซึ่งเป็นหลักหนึ่งที่ประชาชนทั่วไปควรตระหนักและให้ความสำคัญกับการใช้ชีวิตอยู่ในสังคม การมีเสรีภาพในขอบเขตที่ไม่ได้ก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อผู้อื่นนั้น ควรให้ความรู้และความเข้าใจกับการยอมรับในการปฏิบัติโดยทั่วไปอย่างจริงจังและไม่ถูกปิดกั้นจากอำนาจนิยมใด ๆ เพราะการที่บุคคลมีเสรีภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งของตนเองและต่อผู้อื่น สังคมรอบข้างจากความต้องการความช่วยเหลือแล้วเป็นการสร้างพื้นฐานที่เข้มแข็งในด้านความรู้ ความคิดและองค์ความรู้ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างต่อเนื่องและส่งผลกระทบต่อคุณภาพของคนในประเทศได้อย่างแน่นอน

3) การพัฒนาด้านจินตนาการในการส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นเรื่องที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่ง ที่ควรนำมาเป็นประเด็นในการพัฒนาการส่งเสริมการเรียนรู้ ด้วยเหตุผลที่ว่า การพัฒนาด้านจินตนาการในการส่งเสริมการเรียนรู้โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่จะก้าวสู่ทรัพยากรมนุษย์ของประเทศในอนาคตนั้น การที่เด็กและเยาวชนได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้ในการคิดสร้างสรรค์และมีจินตนาการโดยที่สร้างขึ้นในระบบหรือจากตัวตนที่ออกมาของเด็กและเยาวชนเองจะส่งผลต่อการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่จะประโยชน์ต่อการทำงาน อาชีพใหม่ ๆ สิ่งประดิษฐ์ที่ได้จากการคิดค้นใหม่ ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาวต่อไป

บทสรุป

กฎหมายการศึกษาตลอดชีวิตไทย : แนวทางแก้ไขและการพัฒนา ด้วยเนื่องจากการศึกษาของประเทศไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุไว้ว่า เป็นการศึกษาที่ประกอบด้วย การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งรวมทั้งหมดเรียกว่า การศึกษาตลอดชีวิต ที่ใช้กันมาจนถึงปัจจุบันนี้ สำหรับในส่วนของการศึกษาในระบบนั้นได้เป็นที่รู้จักกันอย่างชัดเจน โดยมีกฎหมายหลายฉบับที่ได้บัญญัติไว้ ในส่วนของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ที่บังคับใช้อยู่ เนื่องจากปัจจุบันได้มีการร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. อยู่ในขั้นตอนของการพิจารณาก่อนที่ประกาศ และมีผลการบังคับใช้ในขั้นตอนตามกระบวนการทางกฎหมายต่อไป ด้วยเป็นที่น่าสนใจต่อการมีกฎหมายฉบับใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของชาติ ที่ได้ให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ของคนในชาติ ใน 3 ประการหลักคือ 1. ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2. ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง และ 3. ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ อันจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาการส่งเสริมการเรียนรู้ของคนในชาติ ให้มีความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาตนเองตามศักยภาพและความต้องการอย่างต่อเนื่อง และเพื่อช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศทั้งในด้านการศึกษา องค์ความรู้ และการประกอบอาชีพต่อไป

ประเด็นที่สำคัญของการเปรียบเทียบพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 กับ ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. จึงทำให้ได้ประเด็นจากการวิเคราะห์ออกมา 4 ประการสำคัญสำหรับแนวทางแก้ไข คือ 1. โครงสร้างขององค์กรที่จะเกิดขึ้นใหม่กับการบริหารจัดการส่งเสริมการเรียนรู้ 2. ภาวการณ์ที่เข้ามาจัด ส่งเสริมและสนับสนุนการส่งเสริมการเรียนรู้ 3. การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในการส่งเสริมการเรียนรู้ และ 4. การกระจายอำนาจจากส่วนกลางในการส่งเสริมการเรียนรู้ไปสู่ในระดับพื้นที่ และในการพัฒนามี 3 ประการดังนี้ 1. การพัฒนาการส่งเสริมการเรียนรู้ ความสำคัญของการพัฒนาการส่งเสริมการเรียนรู้ (Learning) 2. การพัฒนาทางด้านเสรีภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นที่ยอมรับในหลักการโดยทั่วไปของการปกครองระบอบประชาธิปไตยว่า หลักเสรีภาพซึ่งเป็นหลักหนึ่งที่ประชาชนทั่วไปควรตระหนักและให้ความสำคัญกับการใช้ชีวิตอยู่ในสังคม และ 3. การพัฒนาด้านจินตนาการในการส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นเรื่องที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่งที่ควรนำมาเป็นประเด็นในการพัฒนาการส่งเสริมการเรียนรู้ ด้วยเหตุผลที่ว่า การพัฒนาด้านจินตนาการในการส่งเสริมการเรียนรู้โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่จะก้าวสู่ทรัพยากรมนุษย์ของประเทศในอนาคต

บรรณานุกรม

- วิบูลย์ บุญลอย มิ่งขวัญ คงเจริญ ชนกนารถ บุญวัฒน์กุล และวิรุฬห์ นิลโมจน์, “ปัจจัยที่มีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย” (2560) 8:1 วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- วิบูลย์ บุญลอย, การศึกษาการบังคับใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 (คุณฐิณีพนธ์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2560).
- สถาบันปรีดี พนมยงค์, ประกาศคณะราษฎร ฉบับที่ 1, หลัก 6 ประการของคณะราษฎร (8 มิถุนายน 2563) เว็บไซต์ <<https://pridi.or.th/libraries/1583202126>>.
- สนอง โลหิตวิเศษ, เอกสารคำสอนวิชา กฎ 711 การศึกษาตลอดชีวิต ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ (กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2548).
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, กฎกระทรวง กำหนดระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพภายใน สำหรับสถานศึกษาที่จัดการศึกษานอกระบบ พ.ศ. 2555 เล่มที่ 129 ตอนที่ 106 ก. (5 กรกฎาคม 2563) เว็บไซต์ <<http://www.ratchakitcha.soc.go.th>>.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, กฎกระทรวง กำหนดคุณสมบัติ วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และการประชุมของคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานคร และคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด พ.ศ. 2555 เล่มที่ 129 ตอนที่ 106 ก. (5 กรกฎาคม 2563) เว็บไซต์ <<http://www.ratchakitcha.soc.go.th>>.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, กฎกระทรวง กำหนดจำนวนอนุกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการได้มาของประธานและอนุกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่งและอำนาจหน้าที่ของคณะอนุกรรมการภาคีเครือข่าย พ.ศ. 2555 เล่มที่ 129 ตอนที่ 106 ก. (3 กรกฎาคม 2563) เว็บไซต์ <<http://www.ratchakitcha.soc.go.th>>.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง และภาคีเครือข่าย พ.ศ. 2555 เล่มที่ 129 ตอนที่ 106 ก. (3 กรกฎาคม 2563) เว็บไซต์ <<http://www.ratchakitcha.soc.go.th>>.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เล่มที่ 134 ตอนที่ 10 ก. (12 มิถุนายน 2563) เว็บไซต์ <<http://www.ratchakitcha.soc.go.th>>.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 เล่มที่ 125 ตอนที่ 41 ก. (2 กรกฎาคม 2563) เว็บไซต์ <<http://www.ratchakitcha.soc.go.th>>.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. (5 กรกฎาคม 2563) เว็บไซต์ <<https://www.krisdika.go.th/detail-law-draft-under-consideration-by-the-ofce-of-the-council-of-state?billCode=143&type=billDetail>>.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร “การศึกษาตลอดชีวิต (การจัดการศึกษาตลอดชีวิตและร่างพระราชบัญญัติการศึกษาตลอดชีวิต พ.ศ. ...)” (เอกสารประกอบการประชุมวาระการปฏิรูปที่สำคัญและเร่งด่วน (27 วาระ) ในปี 2560 คณะกรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาฯขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ เรื่อง “ปฏิรูปการศึกษา”, สำนักกรรมาธิการ 3 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 24 มีนาคม 2560).

